



WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 21 lipiec 2023 r.

ZP-NKWR.431.2.37.2023.GK

Pani
Anna Tumas
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Szczawnie - Zdroju

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 29 – 30 czerwca 2023 r. w świetle art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. 2023 r. poz. 1426) dalej zwanej „ustawą”, kontrolerzy z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu Grzegorz Kownacki - starszy inspektor wojewódzki, przewodniczący zespołu kontrolerów, Emilia Molska - Kaźmierczak - starszy inspektor wojewódzki, przeprowadzili kontrolę kompleksową w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Szczawnie - Zdroju, zwanym w dalszej części niniejszego wystąpienia „Ośrodkiem”.

Przedmiotem kontroli była ocena organizacji systemu pracy z rodziną oraz zgodności zatrudniania asystenta rodziny z wymogami kwalifikacyjnymi w związku z realizacją zadań wynikających z ustawy w okresie od 1 czerwca 2022 r. do dnia 29 czerwca 2023 r. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 22 grudnia 2022 r. przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na I półrocze 2023 r. W okresie objętym kontrolą, odpowiedzialną za realizację zadań w ocenianych obszarach była Pani Anna Tumas pełniąca funkcję kierownika Ośrodka.

W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z uchybieniami, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli pod numerem 2. Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie dokumentacji merytorycznej realizowanych zadań, aktów prawa miejscowego, dokumentacji z akt osobowych

potwierdzającej kwalifikacje zawodowe asystenta rodziny, a także pisemnych oświadczeń złożonych przez Panią Annę Tumas, kierownika Ośrodka.

(dowód: akta kontroli str. 17 - 18)

W toku przeprowadzonych czynności ustalono:

Uchwałą nr LIX/37/23 Rady Miejskiej w Szczawnie - Zdroju z dnia 29 maja 2023 r. nadano statut Ośrodkowi, z którego wynikało, iż został on wyznaczony do realizacji zadań własnych i zleconych gminy, w tym dot. przedmiotu kontroli.

Powyższe doszczegółowiono w *Regulaminie organizacyjnym Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnie- Zdroju* wprowadzonym zarządzeniem nr 8.09.2015 Kierownika Ośrodka z dnia 21 września 2015 r.

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny. Uchwałą nr LII/67/22 Rady Miejskiej w Szczawnie - Zdroju z dnia 28 listopada 2022 r. przyjęto „*Gminny Program Wspierania Rodziny dla Uzdrawiskowej Gminy Miejskiej Szczawno - Zdrój na lata 2022 – 2024*”, dalej zwany „*Programem*”. Jako cel główny Programu określono „*Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo – wychowawczych, wspieranie rodzin zagrożonych problemami społecznymi, wspieranie rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, wspieranie rodzin z dysfunkcjami, zapewnienie rodzinom wsparcia instytucjonalnego i poradnictwa specjalistycznego.*” Opracowanie z opóźnieniem i wprowadzenie w życie przedmiotowego Programu z dniem 28 listopada 2022 r. stanowi uchybienie, które spowodowało brak zachowania ciągłości (względem poprzedniego Programu na lata 2019-2021) obowiązywania przedmiotowego dokumentu określającego gminną strategię wspierania rodziny. W przyszłości należy wyeliminować możliwość wystąpienia podobnego zdarzenia.

W świetle art. 10 ust. 1 ustawy, pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190 cyt. ustawy. Gmina realizowała cele Programu poprzez przydzielanie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu swoich funkcji wsparcia udzielanego przez asystenta rodziny, pracowników socjalnych Ośrodka, przyznawanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej, diagnozę przyczyn kryzysu w rodzinach na terenie gminy, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, współdziałanie z instytucjami, w tym m. in. z placówkami oświatowymi, Policją, Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym, podmiotami opieki zdrowotnej, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Strażą Miejską w Szczawnie - Zdroju, organizacjami pozarządowymi, Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Wałbrzychu, sądem oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie

w Wałbrzychu. Ponadto Ośrodek został wyznaczony do koordynacji realizacji rzeczowego Programu. Podkreślenia wymaga, iż w Programie zawarto bardzo rzeczowe dane w zakresie diagnozy społecznej środowiska, realizacji zadań z podziałem na grupy odbiorców docelowych, przewidywanych efektów oraz jego monitoringu i ewaluacji.

Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 1 ustawy, udzielane było w Punkcie wsparcia psychologicznego (ulożony w siedzibie Ośrodka), w którym psycholog prowadził indywidualne spotkania (poniedziałki - godzina 13:00 - 15:00, środy – godzina 15:00 - 17:00), w tym z osobami dotkniętymi przemocą. Z wyjaśnień przedłożonych przez kierownika Ośrodka wynika, iż nie odnotowano zgłoszeń w zakresie zapotrzebowania na wsparcie w postaci terapii i tworzenia grup wsparcia. Podobna sytuacja dotyczyła mediacji, którą jako formę pomocy gmina zapewniła osobom zainteresowanym w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu.

Ponadto w toku kontroli stwierdzono, iż nie zaistniała konieczność przydzielenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych dla rodzin z dziećmi. Podkreślenia wymaga, iż rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych mogły korzystać także z pomocy psychologicznej i pedagogicznej w placówkach oświatowych do których uczęszczały dzieci.

Pomoc prawna świadczona była nieodpłatnie w punkcie porad zorganizowanym na terenie Teatru Zdrojowego w Szczawnie – Zdroju.

(dowód: akta kontroli str. 19 - 36)

Ustalono, iż w okresie od 1 czerwca 2022 r. do dnia kontroli w Ośrodku zatrudniono 1. asystenta rodziny. Zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy, praca asystenta rodziny nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie gminy, w której praca ta była prowadzona. Ponadto asystent rodziny nie prowadził postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez gminę. Zarządzeniem Nr 1/2023 Kierownika Ośrodka z dnia 2 stycznia 2023 r. wprowadzone zostały „*Procedury działań podejmowanych przez asystenta rodziny i pracownika socjalnego na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.*” Przytoczony dokument systematyzował organizację działań asystenta rodziny i pracownika socjalnego w sferze pracy z rodziną oraz sposobu jej dokumentowania.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, kierownik Ośrodka przydzielał asystenta rodziny w świetle art. 11 ustawy. Liczba rodzin, z którymi asystent prowadził w tym samym czasie pracę nie przekraczała 15 i realizowana była w miejscu zamieszkania rodziny lub miejscu przez nią wskazanym.

Kontrola losowo wybranych akt pracy asystenta z rodziną wykazała, że:

- W przypadku, gdy Ośrodek powziął informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadzał rodzinny wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.). Następnie po dokonaniu analizy sytuacji rodziny, z której wynikała konieczność przydzielenia asystenta rodziny, pracownik socjalny sporządzał wniosek o powyższą formę wsparcia, przekazując go do kierownika Ośrodka.
- Kierownik Ośrodka po otrzymaniu wniosku pracownika socjalnego, przydzielał rodzinie asystenta rodziny.
- Dla każdej z rodzin opracowany był plan pracy z rodziną. We wszystkich przypadkach stworzone przez asystenta rodziny plany spełniały ustawowy wymóg w zakresie określonym w art. 15 ust. 1 pkt 1.
- Wspieranie rodziny było prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.
- Plany pracy z rodziną poddawano modyfikacjom w zależności od zaistnienia okoliczności, które powodowały zasadność takich działań.
- W skontrolowanych aktach rodzin wspieranych przez asystenta znajdowały się także sporządzone przez niego notatki służbowe, a także pisma przygotowane i wystosowane do instytucji zewnętrznych, w tym sądu. Zauważyć należy, iż prowadzone „Karty pracy asystenta rodziny” zawierały obszerne dane w rzeczonym zakresie jednak odręczne dokumentowanie treści powodowało trudność w odczytaniu zapisów. Wskazane jest działanie korygujące ze strony asystenta rodziny w postaci większej dbałości o zachowanie czytelności zapisywanych w kartach informacji.
- Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, do zadań asystenta rodziny należy w szczególności dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku i przekazywanie tej oceny podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy. W toku kontroli potwierdzono spełnienie powyższego wymogu.

Ponadto w aktach zawierających dokumentację dot. pracy asystenta z rodzinami, znajdowały się kwestionariusze rodzinnych wywiadów środowiskowych (aktualizacyjnych), w których pracownik socjalny zawierał informacje o zasadności kontynuowania asysty rodzinnej i przekazywał je do kierownika Ośrodka. Wywiady przeprowadzane były przez

pracownika socjalnego nie rzadziej, niż co pół roku. Zauważyć należy, iż takie działanie nie znajduje uzasadnienia w świetle obowiązujących przepisów ustawy i generuje podejmowanie dodatkowych czynności przez pracownika socjalnego oraz wytwarzanie przez niego dokumentów nie mających znaczenia na etapie już prowadzonej przez asystenta pracy z rodziną.

W okresie podlegającym kontroli pracą asystenta rodziny zostało wspartych 10 rodzin. W 3. przypadkach praca została zakończona, z powodu zmiany miejsca zamieszkania rodzin poza teren gminy. Ośrodek w sytuacji posiadania informacji na temat nowych danych adresowych rodziny, poinformował o tym fakcie właściwy miejscowo ośrodek pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 34 - 61)

Asystent udzielał członkom rodziny pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej, sporządzał na wniosek sądu opinie dotyczące sytuacji rodziny, udzielał pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych wykazywanych przez rodziny z dziećmi.

W świetle art. 176 pkt 3 lit. b oraz pkt 4 lit. c ustawy, do zadań własnych gminy należy organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających oraz finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające. Gmina tworzyła warunki do pełnienia funkcji i działania rodzin wspierających poprzez zamieszczanie przedmiotowych informacji na tablicach ogłoszeń. Zauważyć należy, iż zasadnym jest dokumentowanie tego faktu oraz wykorzystywanie różnych kanałów przekazu, w tym strony internetowej Ośrodka, co umożliwi zapoznanie się z informacją przez potencjalnych kandydatów do pełnienia tej funkcji. Wskazane jest, aby działanie informacyjne miało charakter powtarzalny, cykliczny. W okresie objętym kontrolą nie funkcjonowały tego typu rodziny, a także nie było zgłoszeń od osób chcących podjąć się rzeczzonego zadania.

Na terenie gminy prowadzono w formie opiekuńczej placówkę wsparcia dziennego pn. Punkt Opieki Diennej dla Dzieci (ul. Sienkiewicza 40, 58-310 Szczawno - Zdrój), co stanowiło spełnienie wymogu wynikającego z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy, w świetle którego do zadań własnych gminy należy tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.

Gmina współfinansowała pobyt dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w stosunku do łącznej liczby 14 dzieci (stan na 29 czerwca 2023 r.). Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy, wydatki ponoszone były odpowiednio w wysokości:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Przyczynami stanowiącymi najczęstszą przesłankę do umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej była postępująca niewydolność opiekuńczo – wychowawcza ich naturalnych rodzin. Jako istotny czynnik utrudniający lub uniemożliwiający podjęcie współdziałania z rodzinami na rzecz powrotu do nich dzieci był brak zgody rodziców na współpracę, brak aktywnego działania rodzin w zakresie określonym w planie pracy opracowanym i realizowanym przez asystenta rodziny we współpracy z rodziną, zaawansowane uzależnienia od środków psychoaktywnych oraz migrujący charakter funkcjonowania. Mając jednak na uwadze zmieniającą się sytuację osobistą rodzin, w tym przemijalność kryzysów oraz dobro i prawo dziecka do wychowania w rodzinie, należy ponawiać próby zaktywizowania rodziców w podjęciu współpracy z asystentem rodziny.

W toku kontroli ustalono, iż zaistniała nieprawidłowość leżąca po stronie Burmistrza Szczawna - Zdroju naruszająca art. 179 ust. 1 ustawy, w świetle którego w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt (burmistrz, prezydent miasta) składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z ich realizacją. Ustalono, iż kierownik Ośrodka był odpowiedzialny za sporządzenie sprawozdania, które stanowiło część składową „*Sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Szczawnie – Zdroju za 2022 rok.*” Ponadto z treści analizowanego dokumentu nie wynikało, że był on uszczegółowiony sprawozdawczo pod względem realizacji celów i zadań określonych w gminnym programie wspierania rodziny, a także nie zawarto w nim potrzeb związanych z realizacją tych zadań. Powyższe stanowi uchybienie powodujące nieprawidłowość w realizacji przedmiotowego zadania przez burmistrza. Uzasadnieniem takiego stanowiska jest jasne rozdzielenie przez ustawodawcę zadania nałożonego na kierownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w świetle art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. (tj.: Dz.U. z 2023 r. poz. 901 ze zm.) oraz na organ wykonawczy gminy, zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy. Zauważyć należy celowość takiego działania, a mianowicie w pierwszym przypadku wpływ sprawozdania na opracowanie lokalnych programów pomocy społecznej, a w drugim na uchwalanie gminnych programów wspierania rodziny. W świetle powyższego nie należy traktować

rzeczonych sprawozdań jako tożsamyh względem siebie, tylko opracowywać sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny w sposób szczegółowy i odnoszący się do gminnego programu wspierania rodziny, mając na uwadze fakt, iż Ośrodek został wyznaczony do koordynowania tego programu w Uzdrowskiej Gminie Miejskiej Szczawno - Zdrój.

(dowód: akta kontroli str. 62 - 72)

Kontrolę kwalifikacji zawodowych asystenta rodziny przeprowadzono na podstawie analizy akt osobowych, z których wynikało, iż osoba zatrudniona na tym stanowisku posiadała kwalifikacje zgodne z ustawą.

W okresie kontrolnym Uzdrowska Gmina Szczawno - Zdrój tworzyła możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez asystenta rodziny.

Stosując art. 177 ustawy, Ośrodek realizował rządowe programy z zakresu wspierania rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 34 – 36, 73)


W wyniku przeprowadzonej kontroli kompleksowej w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Szczawnie - Zdroju nie stwierdzono nieprawidłowości wymagających wydania zaleceń pokontrolnych.

Pouczenie:

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego, w tym wystąpienia niezawierającego zaleceń pokontrolnych, składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r. poz. 1426).

Proszę w terminie do dnia **31 sierpnia 2023 roku** o powiadomienie Wojewody Dolnośląskiego o sposobie realizacji uwag i wniosków przedstawionych w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym.


.....
(przewodniczący zespołu inspektorów)


.....
(członek zespołu inspektorów)

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO


Danuta Zawilla
ZASTĘPCA DYREKTORA WYDZIAŁU...
(kierownik komórki do spraw kontroli)

